

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Καθήκοντα τῶν μαθητῶν, καὶ περὶ δοκιμασιῶν καὶ διακοπῶν.

ΡΙΖ΄.

Ε΄ πειδὴ οἱ μαθηταὶ ἀναγκαίως πρέπει νὰ εἶναι διηρημένοι εἰς τάξεις (ΙΙΖ΄). διὰ τοῦτο ὁ καιρὸς τῆς εἰς τὸ σχολεῖον εἰσόδου των πρέπει νὰ εἶναι διωρισμένος· ἡ ἀρχὴ, γὰρ εἶπεῖν, τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἄλλοτε δὲν πρέπει νὰ τοὺς δέχωνται, ἕκτος ἐὰν ἦσαν ἄρρωστοί, ὅποτε ἤρχισαν τὰ μαθήματα. Ἄρ’ οὐ δὲ εἰσέλθουν, καθήκοντά των ἱερὰ εἶναι τὰ ἐφεξῆς.

α΄. Ὑπακοή· Οἱ διδάσκαλοι των ἐπέχουν τόπον γονέων· πρέπει λοιπὸν νὰ τοὺς ὑπακούωσιν ὡς τέκνα· ἡ συμβουλή, ἡ ἐπίπληξις, ἡ ποινὴ, καμμίαν τελεσφορίαν δὲν ἐνεργοῦν, ἐὰν δὲν ἐμβῆ εἰς τὸ μέσον αὐστηρὰ ὑπακοὴ εἰς τὰς προσταγὰς τοῦ διδασκάλου.

β΄. Ἐπιμέλεια· Ἡ μάθησις γεννᾶται ἀπὸ αὐτῆν, καὶ ἀπὸ τῆν ἀγαθὴν τοῦ καιροῦ μεταχειρίσιν. Πρέπει οἱ διδάτακλοι νὰ ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοὺς μαθητάς των νὰ κάμνουν τὰ ἔργα των ὅλα καλῶς, καὶ καθὲν εἰς ἕσον εἶναι δυνατὸν ὀλίγου καιροῦ διάστημα.

γ΄. Τάξις· Νὰ ἐξεύρουν ποίαν ὥραν ἔρχονται εἰς τὴν σχολὴν, καὶ ποίαν ἀναχωροῦν· τότε πρέπει νὰ ἀναγινώσκωσι, καὶ τότε νὰ γράφωσι· ποῦ νὰ κάθωνται, καὶ ποῦ νὰ θέτωσι τὸ πρᾶγματά των· καὶ ἄλλα τακτικῶς διατηρούμενα, τὰ ὁποῖα μανθάνουσιν ἀπὸ τοὺς διδασκάλους των.

δ'. Χαρίεσαν πρὸς ἀλλήλους διαγωγὴν. Νὰ μὴ εἶναι ἄγριοι καὶ ὑπερόπται, ἀλλὰ γλυκεῖς καὶ φιλόφρονες πρὸς ἀλλήλους· ποτὲ νὰ μὴ ὀργίζωνται, οὐδὲ νὰ λογομαχοῦν· ἀλλὰ νὰ θεωρῇ ὁ εἰς τὸν ἄλλον ὡς ἀδελφόν του. Ἐὐσχελεῖον εἶναι ναὸς τῶν Μουσῶν, οἶκος τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπικρατῇ εἰς αὐτὸ γαλήνη, εἰρήνη, ἰλαρότης, ὁμόνοια. Ταῦτα δὲ πρέπει νὰ διδάσκωνται καὶ ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν διδασκάλων τῶν.

ε'. Φιλαλήθεια. Ἡ θεοπρεπεστάτη αὕτη ἀρετὴ πρέπει σύγκαιρα νὰ ἐμφυτευθῇ εἰς τὰς καρδίαις τῶν νέων, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἐνθυμίζουν συχνάκις οἱ διδάσκαλοι, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἀλήθεια, καὶ πατὴρ τοῦ ψεύδους ὁ διαβολὸς, διὰ νὰ τοὺς παροτρύνουν εἰς ἀγάπην ἐκείνης, καὶ ἀπέχθειαν τούτου.

ΡΙΗ'. Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι γενικαῖς, ὅσα πρέπει νὰ φυλάττωσιν οἱ πάσης τάξεως μαθηταὶ εἰς τὸ σχολεῖον. Πρέπει δὲ νὰ εἴπωμεν ὀλίγα καὶ περὶ τοῦ Τίνες καὶ Ποῖοι μαθηταὶ εἶναι καλὸν νὰ μεταβαίνωσιν ἀπὸ τὰ κοινὰ σχολεῖα εἰς τὰ Γυμνάσια, καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὰ Πανεπιστήμια.

ΡΙΘ'. Καθεὶς νέος, καὶ πλούσιος, καὶ πτωχός, καὶ εὐγενής, καὶ ἰδιώτης εἶναι, ἔχει τὸ δίκαιον νὰ ἐμβῇ εἰς τὰ ὑψηλότερα σχολεῖα, καὶ ν' ἀποκτήσῃ τελειότεραν παιδείαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν τούτου, πρέπει νὰ εἶναι ἐρωδιασμένος τὰ μὲν ἐκ φύσεως, τὰ δὲ ἐκ τύχης, μὲ τὰ ἐφεξῆς.

α'. Νὰ ἔχῃ ἀγαθὰς τὰς ψυχικὰς τοῦ δυνάμεις. Ὅσον εἶναι εὐκταῖον νὰ πληθύνωνται οἱ ἀληθῶς ἐπιστήμονες, τόσον εἶναι χρέος νὰ προτέχωμεν μὴ ἀφιερωθῶσιν εἰς τὰς Μούσας ἄνθρωποι μὲ νοῦν μέτριον, ἢ καὶ παντάπασιν ἀνόητοι, εἰ μάλιστα εἶναι πτωχοὶ καὶ χρειάζονται ὡς ζῶντες

πόρην τὴν μάθησιν· τότε καὶ ἑαυτοὺς ἀδικοῦσι καὶ τὴν παιδείαν.

β'. Ἀκάματον ἐπιμέλειαν. Πολλάκις τὰ ψυχικὰ προτερήματα δὲν εἶναι ἠνωμένα μετὰ τὴν ἀρετὴν· ἀλλὰ χωρὶς αὐτὴν τίποτε καλὸν δὲν κατορθύεται. Πρέπει δὲ νὰ προσέξωμεν καὶ ἂν ἡ υἰγεία τοῦ νέου συγχωρῇ πολλοὺς κόπους, καὶ ἐπίμονον ἐπιμέλειαν.

γ'. Ἀμεμπτοσὴ ἤθη. Λίθωρητικαὶ γνώσεις τότε γίνονται ὠφέλιμα εἰς τὸν κόσμον, ὅταν εἶναι συνδεδεμένα μετὰ ἀρετὰ φρονήματα· διὰ τοῦτο νέοι, ὕποπτοι εἰς τὰ ἤθη, ἢ κακοήθεις, δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνωσιν εἰς τὰ Γυμνάσια.

δ'. Δαπάνην, εἰς βιβλία καὶ εἰς τροφήν του κτλ. Ἐὰν εἶναι μὲν πτωχός, στολισμένος δὲ μετὰ τὰ προσηρημένα, ἔργου τῆς πόλεως ἢ τῶν ἀγαθῶν καὶ φιλογενῶν πλουσίων εἶναι νὰ τοῦ προμηθεύωσι τὴν ἀναγκαίαν εἰς παιδείαν του δαπάνην.

ε'. Πόνησις μαθητῆς δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνει εἰς τὰ Γυμνάσια, χωρὶς νὰ εἶναι προητομασμένος μετὰ τὰς τριῶν ἐτῶν γνώσεις τῶν κοινῶν σχολείων (4B'. Σημ.).

PK'. Λίθωκιμασίαι ἢ ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν, καὶ αὐτοὺς ὠφελοῦν, ἐπειδὴ τοὺς δίδουν ἀφορμὰς ἐξασκήσεως, καὶ τοὺς διδασκάλους πληροφοροῦν. Τίνες εἶναι οἱ πρόκλιοντες μαθηταί. Ἰδιαίτεραι δοκιμασίαι τῶν μὲν πρωτοπέιρων μαθητῶν πρέπει νὰ γίνονται καθ' ἡμέραν εἰς ὅσα ἐξηγήθησαν τὴν προαυτῆς, καὶ κατὰ μῆνα εἰς ὅσα ἤκουσαν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα· ὡσαύτως καὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου. Δημόσιαι δὲ, εἰς τοῦ ἐνιαυτοῦ. Λίθωποδείξεις των ἐμποροῦν νὰ διαρρυθθῶν εἰς πέντε τάξεις· ἢ πρώτη νὰ ἔχη εἰς τὸ Ἀπεκρίθη τὸ ἐπίρρημα Ἀριστα· ἢ δευτέρα, Πολλά καλῶς· ἢ τρίτη, Καλῶς· ἢ τετάρτη, Μετρίως· ἢ πέμπτη, Ἢακῶς.

PKA'. Τῆς πρώτης τάξεως πρέπει νὰ εἶναι καὶ βραβεῖον διωρισμένον (NE'), ὡσαύτως καὶ τῆς δευτέρας βραβεῖον δεύτερον· ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη μένου ἀβράβευτοι. Τῆς πέμπτης τάξεως ὁ μαθητὴς πρέπει νὰ καταδικασθῆ εἰς τὸ νὰ διδάχθῃ ἢ ἀκόμη μίαν φοράν τὰ μαθήματα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐὰν ἢ ἐξέτασις του γίνεται τὸ τέλος τοῦ ἑαυτοῦ.

PKB'. Αἱ διακοπαὶ ἢ ἀνακωχαὶ τῶν μαθημάτων δίδουν καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ εἰς τὸν μαθητὴν ἀνάπαυσιν τῶν κόπων, καὶ ἐνδυναμωσιν εἰς ὑπομονὴν ἄλλων νέων κόπων. Αἱ δέμηνοι ἀνακωχαὶ τοῦ Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου εἶναι καλαὶ μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων. Τιοῦτοι μαθηταὶ ἐξεύρουν νὰ μεταχειρίζωνται ὠφελίμως τὸν καιρὸν τῆς ἀνέσεως, μελετῶντες κατ' οἶκον τὰ μαθήματά των, καὶ γυμναζόμενοι εἰς διάφορα πράγματα· τοὺς δὲ πρωτοπείρους ἀμβλύνουν, καὶ κάμνουσιν ἐπιλήσιμονας τῶν γνώσεών των. Διὰ τούτους λοιπὸν εἶναι καλαὶ αἱ βραχεῖαι, ἧγουν τέσσαρες ἡμέραι τῆς τῶν Χριστοῦγενῶν ἑορτῆς, τέσσαρες τὴν ἐβδομάδα τῆς Ἀποκρέω· ἕξ, τὸ Πάσχα. Κατὰ δὲ τὸ θέρος ἐμπορεῖ νὰ ἐλαττωθῇ δὲ αὐτοὺς ὁ καιρὸς τῆς εἰς τὸ σχολεῖον διατριβῆς· ἐμποροῦν, φέρ' εἰπεῖν, μόνον πρὸ μεσημβρίας νὰ γυμνάζωνται εἰς τὸ σχολεῖον δύο ἢ τρεῖς ὥρας, καὶ μετὰ μεσημβρίαν νὰ ἀναπαύωνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Ποῖοι πρέπει νὰ εἶναι οἱ διδάσκαλοι.

ΡΗΓ΄.

Οσα ἀπαιτοῦνται νὰ ἔχη ὁ διδάσκαλος θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς, ἀνάγονται εἰς τὰ ἑφεξῆς.

α΄. Νὰ γνωρίζῃ ἐντελῶς τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλεται ἐπιστήμην.

β΄. Νὰ εἶναι ἀγαθὸς τὰ ἥθη, ὥστε νὰ ἐμπνέῃ σέβας εἰς τοὺς μαθητάς.

γ΄. Νὰ εἶναι ἐπιμελής καὶ ἀκάματος εἰς τὸ ἔργον του. Ὅχι μόνον νὰ ἔχη ζῆλον εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς διδασκαλίας, καὶ φύλαξιν μέχρι κεφαλῆς τῶν διατάξεων τοῦ σχολείου· ἀλλὰ καὶ νὰ συμπροάγεται ἀδιακόπως μὲ τὰς προόδους τοῦ χρόνου, καὶ νὰ εἰσάγῃ ὅλας τὰς βελτιώσεις ἢ εὐρέσεις, ὅσαι γίνονται εἰς τὴν ἐπιστήμην, τὴν ὁποίαν διδάσκει.

δ΄. Νὰ φέρεται σοφῶς πρὸς τοὺς μαθητάς του. Νὰ ἐνὸνῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του ἀγαθότητα καὶ σοβαρότητα, παράβλεψιν καὶ αὐστηρότητα πρὸς ὠφέλειαν τῶν μαθητῶν του· ἡ ἰλαρότης τοῦ προσώπου ἀπαιτεῖται οὐσιωδῶς ἀπὸ τὸν διδάσκαλον.

ε΄. Ὁμόνοιαν νὰ ἔχη πρὸς τοὺς συνδιδασκάλους του, ὥστε διὰ τῆς συμφωνίας των νὰ ἐπιτυγχάνεται ὁ σκοπὸς τοῦ ὅλου.

ς΄. Ὁ νεώτερος κατὰ τὸν χρόνον τῆς εἰς τὸ σχολεῖον διδασκαλίας του πρέπει νὰ ὑποχωρῇ καὶ νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν πρεσβύτερον.

ζ'. Όλοι οί διδάσκαλοι νά δίδουν τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν Ἀρχιδιδάσκαλον, ὅστις ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους ὀνομάζεται Rector ἢ Director. Καθήκοντα καὶ ἔργα τοῦ Ἀρχιδιδασκάλου εἶναι.

α'. Νά φέρεται πρὸς τοὺς συνδιδασκάλους του ὡς πρὸς ὀμοίους, καὶ ὄχι δεσποτικῶς.

β'. Νά εἶναι μεσίτης τῶν σχέσεων τῆς πόλεως πρὸς τὸ σχολεῖον, καὶ τοῦ σχολείου πρὸς τὴν πόλιν, ἤγουν ὅ,τι ἔχει νά προβάλη ἡ πόλις εἰς τὸ σχολεῖον, νά τὸ λέγῃ εἰς τὸν Ἀρχιδιδάσκαλον· καὶ ὅτι ζητεῖ τὸ σχολεῖον ἀπὸ τὴν πόλιν πρέπει νά τὸ ζητῇ μόνον ὁ Ἀρχιδιδάσκαλος.

γ'. Πᾶσα διαταγὴ τοῦ σχολείου νά κοινοποιῆται ἐξ ὀνόματός του. Κατὰ δὲ τᾶλλα πρέπει νά εἶναι ἰσότητος καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς ἄλλους διδασκάλους, καὶ οἱ διδάσκαλοι πρὸς ἀλλήλους, ἐκτὸς τῆς τιμῆς, τὴν ὁποίαν πρέπει νά ἀποδίδουν οἱ νεώτεροι εἰς τοὺς πρεσβυτέρους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ παιδείσεως τῶν Κορασίων.

ΡΚΔ.

Εἰς τὸ τέλος ταύτης τῆς ἐπιτομῆς προσθέτομεν ὀλίγα τινα καὶ περὶ τῆς τῶν κορασίων παιδείσεως. Ἐπειδὴ ταῦτα μέλλουσι νά γείνουν ποτὲ ἀνδρῶν πύζυγοι καὶ οἰκοδέσποιναι, καὶ μητέρες· διὰ τοῦτο ἡ παιδείσις των πρέπει νά τὰ προπαρασκευάζῃ εἰς τούτους τῶν τοὺς σκοπούς.

ΡΗΕ'. Τὰ κοράσια πρέπει νὰ διδάσκωσι διδασκάλαι εἰς ἰδιαίτερα σχολεῖα • θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς νὰ τὰ παιδεύωσι μὲ τὰς αὐτὰς γνώσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι διορισμέναι εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα τῶν παίδων (ΟΨ'), ἀλλὰ μὲ κάποιαν ἰδιαιτέρας ἐφαρμογὰς ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς τῶν. Ἡ Κατήχησις, τὰ βιβλία τῆς ἀναγνώσεως, τὰ ὑπαγορευόμενα νοήματα εἰς τὸ νὰ τὰ γράφουν, πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται εἰς τὴν ζωὴν τῶν τιμίων καὶ ἐναρέτων οἰκοδεσποινῶν. Ἡ ἀγραφὸς ἀριθμητικῆ κατ' ἀρχὰς, καὶ ἡ ἐγγραφὸς ἔπειτα, νὰ περιέχουν παραδείγματα ἀπὸ τὰς τῶν γυναικῶν ἀσχολίας.

ΡΗΣ'. Τὴν γλῶσσαν νὰ διδάσκωνται εἰς τὸ νὰ τὴν λαλοῦν καὶ νὰ τὴν γράφουν μὲ χάριν καὶ γλαφυρότητα. Γεωγραφίαν καὶ ἱστορίαν νὰ μανθάνουν, ἀλλ' ὅχι μὲ τόσην ἔκτασιν, ὅση εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τοὺς ἄνδρας. Τὸ περισσότερον πρέπει νὰ καθοδηγῶνται εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, καὶ εἰς τὰ καθήκοντα, τὰ ὅποια μέλλουν νὰ ἔχουν πρὸς ἄνδρα, πρὸς τέκνα, πρὸς συγγενεῖς τοῦ ἀνδρός, καὶ πρὸς οἰκέτας.

ΡΗΖ'. Παρεκτός δὲ τῶν μαθημάτων, τὰ ὅποια μὲ περιορισμοὺς τινὰς ἔχουν κοινὰ πρὸς τοὺς παῖδας, ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὰ κοράσια νὰ μανθάνωσιν ἐργόχειρά τινα εἰς τὸ σχολεῖον, ὡς ἀναγκαῖα εἰς τὰς οἰκιακὰς τῶν φροντίδας. Ταῦτα δὲ εἶναι τὸ πλέκειν, ῥάπτειν, κόπτειν φυρέματα, κεντεῖν ἐπίσημα, ποικίλλειν, γνέθειν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

ΡΗΗ'. Ἡ διδασκάλα πρέπει νὰ παρατηρῇ τὴν μέλλουσαν κατάστασιν τοῦ κορασίου, καὶ κατὰ ταύτην νὰ τὸ διδάτῃ τὰ ἀνάλογα ἐργόχειρα • πρέπει δὲ πάντοτε νὰ φυλάττῃ τοὺς ἐφεξῆς κανόνας.

α'. Ν' ἀρχίζῃ ἀπὸ τὰ ἀπλούστατα καὶ εὐκολώτατα, καὶ

να προχωρή κατ' ἕλιγον εἰς τὰ δυσκολώτερα. Να κάμνη προ-
θύμους εἰς τὸ μαυθάνειν τὰς μαθητρίας της, ἀποδεικνύοντα
πάντοτε πόσον τὰς εἶναι ἀναγκαῖα τὰ ἐργίχειρα ταῦτα. Εἰς
τὰς πρωτοπείρους, αἵτινες εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μικρὰ
καὶ τρυφερὰ παιδία, να εἶναι πολλὰ συγκαταβατικῆ καὶ ὑ-
πομονητικῆ.

β'. Να τὰς δαίχῃ τὸν τρόπον πῶς ἐργάζονται, καὶ να
τὰς κάμνη προσεκτικὰς εἰς αὐτὸν· να παρατηρῆ ἂν ἐπρόσεξαν
καὶ ἂν ἐκατάλαβαν, ὅσα εἶπε.

γ'. Να καθίσῃ πλησίον της τὰς ἀρχαίους ἢ τὰς ἀσθενε-
στέρας, ἢ να τὰς παραδίδῃ εἰς ἐμπειροτέρας καὶ γυμνασιμέ-
νας. Κατ' ἀρχὴν να μὴ ζητῆ πολὺ ἔργον ἀπ' αὐτὰς, ὥστε
να τὰς βαρύνῃ, καὶ να τὰς τρομάξῃ.

δ'. Να ἀπαιτῆ ἀπ' αὐτὰς καθαριότητα τῶν χειρῶν, καὶ
τῶν ἐργαλείων, καὶ τῆς ὕλης, τὴν ὁποίαν ἐργάζονται. Να
τὰς κάμνη προσεκτικὰς εἰς τὸ να μὴ χαλῶσιν, ἢ χάνουσιν, ἢ
λητμονοῦσι τίποτε ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα των πράγματα εἰς τὴν
οἰκίαν.

ε'. Να τὰς γυμνάξῃ εἰς καθῆν ἔργον τόσον, ὅσον ν' ἀπο-
κτῶσι τὴν ἀναγκαίαν εἰς τοῦτο ἔξιν, καὶ να τὰς προββάξῃ
εἰς ἄλλο.

ς'. Να τὰς διδάσκῃ να προτιμοῦν τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ
ὠφέλιμον ἀπὸ τὸ περιττὸν καὶ ἀνωφελές· τὸ κόσμιον καὶ κα-
λὸν μετ' οἰκονομίας, ἀπὸ τὸ ἐπιτετηδευμένον καὶ πολυδάπανον.

ζ'. Να τὰς διδάσκῃ τὴν ἀληθινὴν τιμὴν τῆς ὕλης, τὴν
ὁποίαν ἐργάζονται· καὶ πόθεν φέρεται, καὶ ποῦ εὐρίσκεται ἢ
καλῆ· ὡσαύτως καὶ πῶς να ἐκτιμοῦν καθῆν ἀπὸ τὰ ἔργα ἢ
ιδιόκτων ἢ ξένα.

η'. Ἔργα τινῶν μαθητριῶν της καλῶς ἐξεργασμένα καὶ

ἐπιτυχημένα νὰ κρατῆ διὰ νὰ τὰ δείξῃ πρὸς τιμὴν τῆς ἐπιμελείας τῶν εἰς τὰς κοινὰς ἐξετάσεις.

θ'. Νὰ εἶναι ἡ διδασκάλα τὸ παράδειγμα τῆς ἐπιτηδειότητος, ἐπιμελείας, τάξεως, καθαριότητος, καὶ παντὸς ἀγαθοῦ προτερήματος, τὸ ὅποιον μέλλει νὰ διδάξῃ εἰς τὰς μαθητρίας τῆς ὡς τόπον ἐπέχουσα σοφῆς καὶ ἀγαθῆς μητρὸς.

ι. Νὰ κρατῆ τὰ κεράσια εἰς εὐταξίαν καὶ κοσμιότητα, διδάσκουσα, συμβουλεύουσα, φοβερίζουσα. Νὰ μὴ ὑποφέρῃ φλυαρίαν καὶ περιττὰ ἐρωτήματα· πρὸς ἀποφυγὴν τούτων, ἄλλοτε μὲν νὰ τὰ γυμνάξῃ μὲ τὴν ἄγραφον Ἀριθμητικὴν, ἄλλοτε δὲ εἰς διόρθωσιν τῆς γλώσσης τῶν, ἄλλοτε εἰς ἀνεύθυνα καὶ τερπνὰ τραγῳδία, ἠθικὰ διηγήματα, ἐκκλησιαστικὰς διαταγὰς κτλ.

Πάσης διδασκαλίας καὶ ἀρρένων καὶ κορασιῶν σκοπὸς πρῶτος καὶ ἔσχατος πρέπει νὰ εἶναι τὸ νὰ κατασταθῇ ὁ δίδασκόμενος ἐν ἀρετῷ ἄνθρωπος, εὐσεβὴς χριστιανὸς, ἀγαθὸς πολίτης.

Σύντομος ιστορία τῆς Παιδαγωγίας. (*)

ΡΗΘ:

Η Παιδαγωγία ἤρχισεν ὁμοῦ μὲ τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἀνθρώπου· διότι, εὐθύς ἀπὸ ἐγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γνώσεων, ἐφρόντισαν αἱ γονεῖς νὰ ἐδηγήσῃσιν εἰς αὐτὰς τὰ τέκνα τῶν καθ' ὅποιον τρόπον ἠδύναντο κατ' ἀρχάς. Ἀφίνοντες εἰς τὴν παροῦσαν ἐπιτομὴν τὴν κατὰ τοῦτο ἐξέτασιν ἄλλων ἀρχαιοτέρων ἐθνῶν, ἀρχίζομεν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, καὶ προσψαύοντες ἀκροθιγῶς τὰ εἰς τοὺς ἐφεξῆς χρόνους γενόμενα, ψθάνομεν ἕως τὰς ἡμέρας μας, ὅποτε, καθὼς καὶ ἄλλα ἐπιστήμαι, ἐτελειοποιήθη μεγάλως ἡ παιδαγωγία.

ΡΑ'. ΕΛΛΗΝΕΣ. Ἰχνη μὲν παιδαγωγικῶν γνώσεων σύζονται ἐνδισπαρμένα εἰς τὸν Ὅμηρον· σύστημα δὲ παιδαγωγικῶν ἀρχῶν ἀνεφάνη μετέπειτα εἰς τὴν ἀκμὴν τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων. Λυκούργος ὁ νομοθέτης τῶν Λακεδαιμονίων » τὰ κυριώτατα καὶ μέγιστα πρὸς εὐδαιμονίαν πόλεως καὶ ἀρετῆν ἐν τοῖς ἥθεσιν ὤρετο καὶ ταῖς ἀγωγαῖς τῶν πολιτῶν ἐγκατεστοιχειωμένα μένειν ἀκίνητα καὶ βίβαια, ἔχοντα τὴν πρᾶξις ὀσμὸν ἰσχυρότερον τῆς ἀνάγκης, ἣν ἡ παιδείσις ἐμπικρεῖ τοῖς νέοις, « λέγει ὁ Πλούταρχος (Βίω Λυκούργου). Αἱ παι-

(*) Τὴν ἐπιτομὴν τῆς ιστορίας ταύτης ἤρανίσθη ἀπὸ τὸ τρίτον μέρος τοῦ Grundsätze der Erziehung etc. von D. August. Reimann Niemeyer, Halle, 1819, σελ. 313 — 414. καὶ ἀπὸ τὸ ἀξιολογὸν σύγγραμμα F. H. C. Schwarz Geschichte der Erziehung etc. 2 Bde Leipzig 1813.

δαγωγικά του ἀρχαί ἀπέβλεπαν εἰς τὸ νὰ καταιπτήσουν τοὺς νέους σκληροὺς, πολεμικοὺς, καὶ ὄχι τότε θεωρητικοὺς· εἰς πᾶσαν ἀέλην ἢ τάξιν τῶν παίδων ἐδιώρισεν αυχοντας καὶ παιδονόμους. Τὸ σύστημα τῆς παιδαγωγίας του βλέπομεν ἱστορημένον ἀπὸ τὸν Πλούταρχον (Βίω Λυκούργου.).

ΡΛΑ'. Σέλιων ὁ νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων ἔβαλε σκοπὸν τῆς Παιδαγωγίας Νὰ γίνωνται οἱ πολῖται ἀγαθοὶ μὲν τὰς ψυχὰς, ἰσχυροὶ δὲ τὰ σώματα (Λουκιαν. Ἀνάχ. ἢ περὶ Γυμνασ.). Τῶν Ἀθηναίων οἱ παῖδες ἠσχυλοῦντο μάλιστα εἰς τὴν Γραμματικὴν, Γυμναστικὴν, Γραφικὴν, Μουσικὴν. Παιδαγωγὸς ὠνομάζετο, ὅς τις ἔφερε τοὺς μικροὺς παῖδας εἰς τὴν Γραμματικὴν καὶ Κιθαριστικὴν, καὶ ἦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φρόνιμος τε δούλος. Παιδοτρίβαι δὲ ἔλεγοντο, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὠδῆροῦντο οἱ τελειότεροι, καὶ ἐξασκουτο εἰς τὰ γυμνάσια, ἢ εἰς τὰς μετὰ τῶν Φιλοσόφων ὀμιλίαν.

ΡΛΒ'. Εἰς τὴν μεγάλην Ἑλλάδα διδύκαλος παιδαγωγικῶν ἀρχῶν ἐχρημάτισεν ὁ Πυθαγόρας. Πάσης ἐπιστημονικῆς παιδείας βίτην καθυπέβαλε τὴν ἠθικὴν, καὶ ἐδίδασκε τοὺς νέους Μαθηματικὴν καὶ Φιλοσοφίαν καὶ Μουσικὴν καὶ Θεολογίαν. Ὁ σοφὸς οὗτος ἐτίμησε κατ' ἀξίαν τὸν μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων φυσικὸν δεσμόν· τὸ μέγιστον ἀδίκημα εἶναι, ἔλεγε, νὰ χωρίζη τις τὰ τέκνα καὶ τοὺς γονεῖς ἀπ' ἀλλήλων.

ΡΛΓ'. ΡΩΜΑΙΟΙ. Ἠκολούθησαν οὗτοι κατὰ πρῶτον τὰ ἔχνη τῶν Ἑλλήνων· ἔπειτα καὶ τὰς ἰδίας τῶν γνώμας. Εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς δημοκρατίας μόναι ἀρεταὶ ἐλογιζόντο ἡ ἀνδρεία καὶ τὸ φιλόπατρι. Ἡ ἀπλιότης τῶν ἠθῶν τοὺς ἔδειξεν εἰς τὴν εὐτυχίαν τῶν ἐναρέτους πλέον παρὰ οἱ νόμοι. Ἡ μὲ τοὺς Ἕλληνας γνωριμία τῶν ἔφερε τὰς ἐπιστήμας. Λφ' οὗ ὑπεδούλωσαν τὴν Παρχηδίονα καὶ τὴν Ἑλλάδα, ἤρχισεν ἡ

διαφθορά τῆς παιδαγωγίας των. Οἱ ἀκατάπαυστοι πόλεμοι, ἡ πλοῦτη τῶν μεγάλων, ἡ πρὸς τοὺς δούλους ἀπανθρωπία των, αἱ μουσουλμανικαὶ ἐνήργησαν μεγάλην βλάβην εἰς τὰ ἥθη τῶν νέων.

ΡΑΔ. ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΣΤΗΝΗ. Ἐὐκὴρυγμα τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ἐνήργησεν ἀξιολογώτατα ἀποτελέσματα εἰς τὴν παιδείαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ κῆρυγμα ἀνθρωπίνη διδασκαλία δὲν ἐτίμησε τόσο τὴν ἀνθρωπότητα • κῆρυγμα δὲν ἐπρόσταξε τόσο γενικὴν παιδείαν εἰς ἅλα τὰς τάγματα τῶν ἀνθρώπων • κῆρυγμα δὲν διήγειρε τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀγάπην τοῦ κοινῆς συμφέροντος τόσο, ὅσον ἡ οὐράνιος διδασκαλία τοῦ Σωτῆρος. Εἰς ταύτην ἐνυποκρύπτονται τὰ σπέρματα τοῦ ὑψηλοτάτου σκοποῦ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἀπ' αὐτῆν ἐφύτρωσαν οἱ ἀφθουώτατοι καὶ ὠραιώτατοι καρποὶ τῆς ἀνθρωπίνης παιδείας. Ῥήσεις ἐκ τῆς θεᾶς Διαθήκης τὰ μὲν ἀμέσως, τὰ δὲ ἐμμέσως διηρξούσας τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδῶν ἔχομεν πολλάς • ἐπισημότεραι δὲ εἶναι αἱ ἐφεξῆς. Ὁ Σωτὴρ ἔδειξε τόσο ἀγάπην εἰς τὰ παιδιά, ὥστε εἶπεν » Ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν « (Ματθ. ιη', 3.) • καὶ » Ἄφετε τὰ παιδιά, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ εἰσελθεῖν πρὸς με • τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν « (Ματθ. ιθ', 14). Ἐκ δὲ τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι τῶν παιδῶν τὴν ἀγαθὴν φύσιν δὲν πρέπει νὰ διαφθείρωμεν δι' ἀμελείας, ἀλλὰ πάντοτε νὰ τὴν ἀπευθύνωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν διὰ τῆς παιδαγωγίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παριστάων τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχωσιν οἱ γονεῖς φροντίδα τῶν τέκνων των, λέγει » Οὐ γὰρ ὀφείλουσι τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θερίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις (Πρὸς Κορινθ. ιβ', 14.) • καὶ πάλιν παραγγέλλει τὴν παιδαγωγίαν ῥητῶς » Οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοῦθεσίᾳ

κυρίου» (Πρὸς Ἐφεσ. 5, 4.). Ὁ ἀπόστολος Πέτρος τραπάζει τοὺς πρεσβυτέρους νὰ διδάσκουν πατρικῶς τὴν νεολαίαν· ταύτην δὲ, νὰ ὑποτάσσεται εἰς ἐκείνους, διὰ τῆς ἐφεξῆς ῥήσεως. » Ποιμαίνετε (οἱ πρεσβύτεροι) τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστικῶς, ἀλλ' ἐκουσίως· ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε τοῖς πρεσβυτέραις (Α΄ ἐπιστ. ε', 2 — 5.). Ὁ Θεὸς Ἰακώβος μᾶς παραγγέλλει νὰ δεχόμεθα τὰς συμβουλὰς τοῦ λογικοῦ, τὸ ὅποιον κατ' ἄλλον τρόπον δὲν ἀναπτύσσεται εἰ μὴ διὰ τῆς ἀρετῆς παιδαγωγίας. » Ἀποθέμενοι, λέγει, πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσίσιν κακίας, ἐν πραύτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν» (Ἐπιστολ. ἁ', 19.), κτλ.

ΡΔΒ΄. Εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, ὅποτε ὑπέφερον ἡ ἐκκλησία τὰς σφοδρότάτας καταγίδας τῶν διωγμῶν, ἦσαν ἀτελεῆ καὶ τὰ παιδαγωγικὰ εἰσάγματα. Πολὺν καιρὸν οἱ νεοὶ ἐπύχναζαν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων. Ἡ Ἀλεξανδρινὴ σχολὴ συστάθη τὸ 180 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ ἤρχισε νὰ δίδῃ εἰς τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα κατηχητὰς τῆς ἱερᾶς πίστεως. Πολλοὶ ποιμένες, καὶ πολλὰ μοναστήρια καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἀνέλαβαν τὴν φροντίδα τοῦ νὰ διδάσκουν τὰ τέκνα τῶν εὐσεβῶν, καὶ μὲ μικρὰ μὲν, ἐπιωφελεῖ δὲ βήματα ἐπροχώρουν εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς διδασκαλίας ἕως τὴν ὀγδόην ἑκατονταετηρίδα.

ΡΔΣ΄. ΚΑΡΟΛΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ. Ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος ἐφρόντισε δραστηριώτατα διὰ τὴν παιδαγωγίαν· τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἀρχιεπισκοπῶν τῆς Εὐρώπης τὰ διδασκαλεῖα, τὰ ὅποια μὲ διαφόρους μεταβολὰς διήρκεσαν ἕως τὴν 17^η αἰωνοταετ., εἶναι ἔργα τοῦ Καρόλου. Ὅτε ἐδιωρίσθησαν εἰς τὰς σχολὰς νὰ διδάσκωνται αἱ ἑπτὰ ἐλευθέριοι τέχναι, Γραμ-